

Provincie Noord-Brabant

Jaarplan Interbestuurlijk Toezicht 2026

Inhoud

1. Doelstelling interbestuurlijk toezicht 3

Bestuursstijl	5
Resultaten en werkwijze	5
Toekomstige ontwikkelingen	6

2. Financieel toezicht 7

Systematisch toezicht	8
Dialogoggesprekken	8
Overige activiteiten	8

3. Huisvesting vergunninghouders 10

Systematisch toezicht	11
Dialogoggesprekken	11
Kennis- en regiobijeenkomsten	11
Datagedreven toezicht	11
Overige activiteiten	12

4. Informatie- en archiefbeheer 14

Systematisch toezicht	15
Bureauonderzoek gedeelde risico's	16
Bureauonderzoek risicogericht toezicht	16
Dialogoggesprekken	16
Kennisbijeenkomst	16

5. Omgevingsrecht 17

Systematisch toezicht	18
Themaonderzoek	19
Dialogoggesprekken	19
Kennis- en regiobijeenkomsten	20
Samenwerking	20

6. Klachten en signalen 21

7. IBT-brede projecten 22

Klankbordgroep	22
Dashboard IBT	22

8. Communicatie 23

Bijlage 1 Beoordelvingsvragen Omgevingsrecht gemeenten 25

Bijlage 2 Beoordelvingsvragen Omgevingsrecht waterschappen 27

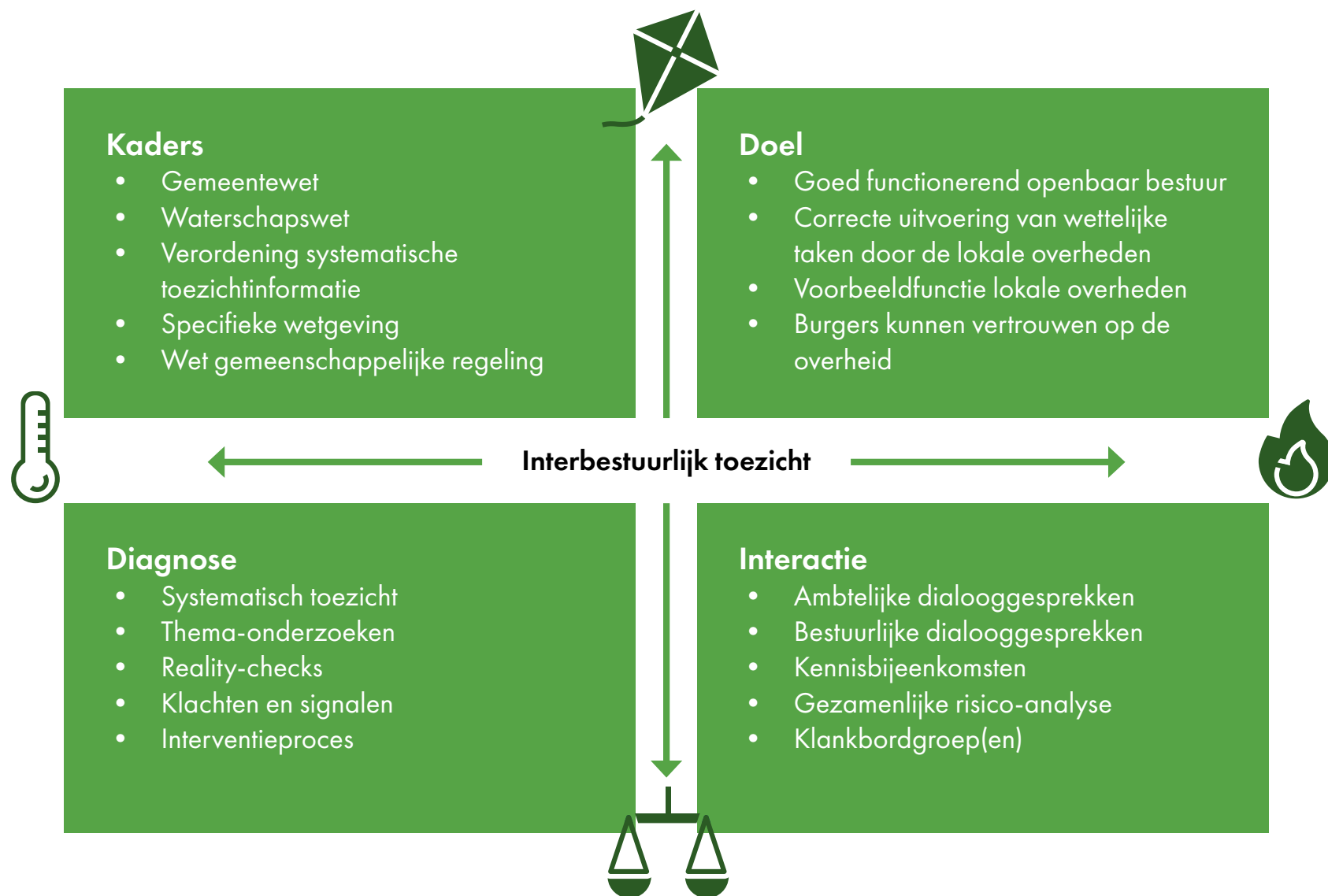
1. Doelstelling interbestuurlijk toezicht

Het interbestuurlijk toezicht (IBT) zoals de provincie Noord-Brabant dit uitvoert, draagt bij aan een bestendig en veilig Brabant met een sterk openbaar bestuur. Een bestuur waarop de mensen kunnen vertrouwen en dat zelf het goede voorbeeld geeft. De kaders en uitgangspunten voor het interbestuurlijk toezicht zijn vastgelegd in het beleidskader Toekomstbestendig Bestuur. De wijze waarop in deze bestuursperiode invulling wordt gegeven aan dit beleid is vastgelegd in de Uitvoeringsagenda Toekomstbestendig bestuur 2024-2027.

Interbestuurlijk toezicht is een van de kerntaken van de provincie. Daarmee willen we bereiken dat gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen hun wettelijke taken conform de wet uitvoeren. Interbestuurlijk toezicht draagt hiermee bij aan een gezonde basis voor de taakuitoefening bij de toezichtontvangers.

Het belangrijkste uitgangspunt van het toezicht is Toezicht in balans. Daarmee wordt ingezet op een goede balans tussen 'Diagnose' en 'Interactie'. Behalve op diagnose, belangrijk om de situatie te kunnen beoordelen, richten wij ons sterk op verschillende manieren van interactie met de partijen waarop wij toezicht houden. In dit jaarplan geven we aan met welke instrumenten daaraan invulling gegeven wordt bij de verschillende toezichtgebieden. Met deze instrumenten willen we de impact van het toezicht vergroten en de rol van de gemeenteraden en besturen versterken. Interbestuurlijk toezicht is een belangrijk middel om een sterk openbaar bestuur in Brabant te borgen.

Toezicht in balans

Bestuursstijl

In dit jaarplan beschrijven we de activiteiten die IBT in 2026 uitvoert. Ons toezicht monitort, controleert, versterkt en corrigeert waar nodig. Daarnaast geven we met dit jaarplan inzicht in wat de toezichtontvanger van ons kan verwachten, wat wij daarvoor nodig hebben en wat onze communicatiemomenten zijn. Vanuit het toezicht stellen wij ons daarbij op als kritische vriend.

In het Bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant' is een apart hoofdstuk opgenomen over de bestuursstijl die dit college wil hanteren. Daarin wordt nadrukkelijk gekozen voor gezamenlijke verantwoordelijkheid en een positief mensbeeld dat uitgaat van partnerschap. Het college geeft dat invulling langs de waarden gelijkwaardigheid, betrokkenheid, verantwoordelijkheid en openheid, integriteit en eerlijkheid. De wijze waarop we in Brabant toezicht uitvoeren past daar naadloos in, met een samenhangende aanpak van diagnose en interactie. Interbestuurlijk toezicht in balans.

Daarnaast zijn wij onderdeel van overlegstructuren van het IPO zoals het landelijke IBT-coördinatorenoverleg en de vakberaden Gemeentefinanciën en Omgevingsrecht. Verder nemen we deel aan het platform Huisvesting Vergunninghouders (PHV) en de vereniging van provinciale toezichthouders op informatie en archiefbeheer (LOPAI). De overlegstructuren ondersteunen IBT bij invoering van wetgeving waarbij een relatie ligt met toezicht, kwaliteit en uniformiteit van het toezicht. En het inspelen op ontwikkelingen vanuit de actualiteit in de uitvoering van het toezicht.

Resultaten en werkwijze

In de hoofdstukken hierna gaan we per toezichtgebied in op de invulling van het toezicht. De volgorde van instrumenten is weergegeven van de harde kant (diagnose) naar de zachte kant (interactie). Daarnaast geven we inzicht in overige activiteiten.

Met de vaststelling van het Beleidskader en Uitvoeringsagenda Toekomstbestendig bestuur is voor de periode 2024 – 2027 een aantal indicatoren benoemd die een beeld geven van de voortgang en impact van de provinciale inzet.

Ambitie: De Brabantse overheden voeren hun wettelijke taken in medebewind structureel goed uit en geven daarmee inwoners en bedrijven het vertrouwen dat deze taken geborgd zijn en hen beschermen.

Doelstellingen/outcome-indicatoren:

- Er staat geen enkele gemeente onder preventief financieel toezicht.
- Geen enkele lokale overheid wordt als 'voldoet niet' beoordeeld op de toezichtgebieden Huisvesting vergunninghouders, Informatie- en archiefbeheer en Omgevingsrecht.

Toekomstige ontwikkelingen

Ook voor interbestuurlijk toezicht staat de wereld niet stil en komen de volgende ontwikkelingen op ons af. Wij zijn hierover in gesprek met de betreffende ministeries, onder andere via het IPO en de landelijke overleggen:

- Landelijke politieke keuzes over wijze van toezicht op Huisvesting vergunninghouders.
- Bij de wet versterking regie op de volkshuisvesting wordt een mogelijke nieuwe IBT-rol voor provincies voorzien, waarbij toezicht sterker wordt gekoppeld aan de regionale woonopgave. Deze ontwikkelingen kunnen de taken en verantwoordelijkheden van de provincie de komende jaren veranderen, afhankelijk van de verdere uitwerking door het kabinet.
- Wetswijziging bibliotheken (Wsob): naar verwachting wordt vanaf 2026 het toezicht op een bibliotheekfunctie onderdeel van het generiek toezicht door IBT.
- Wijziging Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK) gemeenten: landelijk initiatief via het vakberaad gemeentefinanciën om het bestaande kader aan te passen aan actuele ontwikkelingen. De start vindt plaats vanaf 2026.
- Wetswijziging van de Archiefwet met mogelijk nieuwe toezichtstaken op het gebied van informatiebeveiliging.
- Wetsvoorstel versterking VTH: Het wetsvoorstel legt de robuustheidscriteria die binnen het IBT-VTH zijn opgesteld vast en geeft de staatssecretaris de mogelijkheid om in te grijpen door parallel op zowel de provincies als de gemeenten interbestuurlijk toezicht toe te passen. Dit laatste raakt aan onze taak.

Naast deze ontwikkelingen zijn er in 2026 gemeenteraadsverkiezingen. Met een informatiebrief informeren wij de nieuwe gemeenteraden van onze gemeenten over het doel en de werkwijze van het interbestuurlijk toezicht in 2026.

2. Financieel toezicht

Het interbestuurlijk financieel toezicht op gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen beoogt een gezonde financiële huishouding te borgen. Het financieel toezicht draagt daarmee bij aan de basis van een toekomstbestendig bestuur in Brabant. Daarvoor gebruiken we de volgende instrumenten:

1. het uitvoeren van systematisch toezicht;
2. het uitvoeren van themaonderzoek;
3. het voeren van ambtelijke dialooggesprekken, en
4. het uitvoeren van overige activiteiten

Systematisch toezicht

Jaarlijks voeren we systematisch toezicht uit op gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Een gezonde financiële positie van de lokale overheden vormt een belangrijke basis voor een toekomstbestendig bestuur in Brabant. Daarmee willen wij voorkomen dat gemeenten in het uiterste geval via een artikel 12-procedure van de Financiële verhoudingswet een beroep moeten doen op de collectieve middelen van alle andere gemeenten. Daarom beoordelen we de wettelijk voorgeschreven financiële stukken, als de begroting, begrotingswijzigingen, de jaarrekening en de financiële verordening. De nadruk ligt op de begroting. Daarop baseren wij de vorm van toezicht voor het komende begrotingsjaar. De criteria waaraan wij toetsen zijn opgenomen in de Gemeentewet, in het Gemeenschappelijk financieel Toezichtkader ([GTK 2020 gemeenten](#) en [GTK 2022 GR-en](#)) en in de Waterwet.

De beoordeling wordt samengevat in een zogenaamd toezichtoordeel. Dat oordeel kent twee uitkomsten voor gemeenten en gemeenschappelijke regelingen:

- Repressief toezicht of:
- Preventief toezicht.

Wanneer welk toezichtoordeel wordt toegekend vindt u in onze [Uitvoeringsagenda toekomstbestendig bestuur 2024-2027](#) in Bijlage 3: Beoordelingscriteria Financieel toezicht en het GTK.

Met onze jaarlijkse begrotingscirculaire informeren wij gemeenten over aandachtspunten en aanvullende richtlijnen voor het opstellen van de begroting.

Voor waterschappen richt het financieel toezicht zich op de beoordeling van de financiële continuïteit van het waterschap: is het waterschap financieel 'in control' om haar taken naar behoren te kunnen (blijven) uitvoeren? De nadruk van het financieel toezicht ligt op de toets van de begroting. De reservepositie, risico's, het weerstandsvermogen en de schuldpositie worden op hoofdlijnen meegenomen.

Dialooggesprekken

Onder het systematisch toezicht valt het jaarlijks ambtelijk dialooggesprek met alle gemeenten en waterschappen. Ook met gemeenschappelijke regelingen (GR-en) voeren we dialooggesprekken. Met welke GR-en we deze voeren is afhankelijk van de behoefte vanuit de GR of bevindingen vanuit de beoordeling van de begroting van de GR-en.

Overige activiteiten

Kader- en voorjaarsnota's

In aanloop naar de beoordeling van begroting 2027 geven we wederom extra aandacht aan de uitkomsten van de kadernota's of voorjaarsnota's van gemeenten. Dit geeft een indicatie waar gemeenten voor komen te staan in begroting 2027 en latere jaren. En mogelijke effecten voor onze toezichtrol. In het kader van risicogericht toezicht vindt waar nodig met individuele gemeenten aanvullend dialoog plaats.

Gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK)

Met het GTK geven de gezamenlijke provincies de kaders mee voor de gemeentelijke begrotingen. De herziene [Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV](#) en de hieruit voortvloeiende casuïstiek vanuit de praktijk geeft input voor een actualisatie van het GTK. Via deelname aan het landelijk vakberaad Gemeentefinanciën start vanaf 2026 de voorbereiding voor het actualiseren van het GTK.

Kennisbijeenkomsten

In 2025 is een eerste regiobijeenkomst gemeentelijke financiën georganiseerd voor wethouders financiën, concerncontrollers en financieel adviseurs. Vanuit onze provinciale rol willen wij daarmee de afstand tussen gemeenten verkleinen en kennisdelen. Met de positieve ervaring van 2025 willen wij hier in 2026 vervolg aan geven door een bijeenkomst voor onze financiële contactambtenaren te organiseren.

Risicogericht toezicht

In het beleidskader Toekomstbestendig Bestuur is de ambitie opgenomen het risicogericht toezicht verder te ontwikkelen. In de periode 2024-2025 is gestart met de ontwikkeling van een vernieuwd (landelijk) risicoprofiel voor financieel toezicht. Dit passen wij toe bij de beoordeling van de begrotingen voor het bepalen van de diepgang van ons begrotingsonderzoek. En helpt bij het stellen van prioriteiten. Belangrijke vervolgstap bij risicogericht toezicht is onderzoeken hoe daarmee invulling kan worden gegeven aan proportionaliteit van het toezicht. Ook naar onze toezichtontvangers. In 2026 gaan we hier verder invulling aan geven. Zo willen we de uitkomsten van het risicoprofiel gaan delen in de ambtelijke dialooggesprekken.

Datagedreven toezicht

In 2024 is gestart met het ontwikkelen van een financieel dashboard voor het ontsluiten van financiële gegevens. De beschikbare data kan bijvoorbeeld gebruikt worden om gemeenten te vergelijken, uitzonderingen en bijzonderheden te signaleren en ingezet bij de dialooggesprekken met onze toezichtontvangers. Vanaf 2026 vertalen we jaarlijks na afloop van de beoordeling van de begrotingen van gemeenten de resultaten van het financieel toezicht in een Factsheet op de website. Dit doen we met informatie over bijvoorbeeld de begrotingspositie en de ontwikkeling van de reservepositie van onze gemeenten.

Om het datagedreven toezicht beter in te kunnen vullen, onderzoeken we (samen met andere provincies) welk digitaal systeem hiervoor beter geschikt is dan de huidige software oplossing.

3. Huisvesting vergunninghouders

Elk halfjaar stelt de Rijksoverheid door middel van een taakstelling vast hoeveel vergunninghouders gemeenten moeten huisvesten. Het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) publiceert elke maand de realisatiecijfers per gemeente. Op basis van deze maandelijkse cijfers monitort IBT de stand van zaken en neemt contact op met de toezichtontvanger als de prestatie hiervoor aanleiding geeft. Voor het interbestuurlijk toezicht op de huisvesting van vergunninghouders zullen we in 2026 de volgende instrumenten inzetten:

1. Het uitvoeren van systematisch toezicht;
2. Het uitvoeren van ambtelijke dialooggesprekken, en
3. Het organiseren van kennis- en regiobijeenkomsten.

Systematisch toezicht

Twee keer per jaar, namelijk per peildata 1 januari en 1 juli, wordt gecontroleerd of de Brabantse gemeenten hun taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders hebben gehaald.

Bij gemeenten die niet voldoen aan de taakstelling wordt een plan van aanpak gevraagd en een ambtelijk en eventueel bestuurlijk gesprek gevoerd over de tekortkomingen, inclusief schriftelijke vastlegging van de afspraken. Meer gedetailleerde informatie over welke beoordelingscriteria gehanteerd worden is opgenomen in hoofdstuk 4.3.2 en bijlage 1 en 4 van de [Uitvoeringsagenda Toekomstbestendig bestuur 2024-2027](#).

Dialooggesprekken

Het voeren van dialooggesprekken maakt onderdeel uit van het streven om meer impact te hebben op de uitvoeringspraktijk van de toezichtontvangers. Tevens willen we de relatie versterken door middel van dialooggesprekken met onze toezichtontvangers. Daardoor leren we hun dagelijkse praktijk beter kennen en worden er casuïstiek en best practices gedeeld. Voor dit toezichtgebied voeren we dit jaar met minimaal 14 Brabantse gemeenten (25%) een dialooggesprek.

Kennis- en regiobijeenkomsten

Een kennisbijeenkomst biedt een kans om gezamenlijk te leren, de uitvoering te verbeteren en samen te werken aan betere huisvesting en integratie van vergunninghouders. In navolging van de kennisbijeenkomsten die in de afgelopen jaren zijn georganiseerd rondom het huisvesten van vergunninghouders in de Brabantse gemeenten, zijn we van plan om medio 2026 weer een bijeenkomst te houden, waarbij de actualiteit rondom dit onderwerp vanuit verschillende invalshoeken wordt belicht.

Daarnaast organiseert en neemt de provincie deel aan het halfjaarlijks overleg met het COA en tevens met gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant over dit onderwerp.

Datagedreven toezicht

In aanvulling op de halfjaarlijkse toezichtronde rapporteren we maandelijks aan de hand van realisatiecijfers in hoeverre gemeenten op weg zijn om aan de taakstelling te kunnen voldoen. Deze informatie delen we met de Provinciale regietafel vluchtelingenopvang ten behoeve van een integrale blik op het migratiedossier in Brabant.

Overige activiteiten

Naast de reguliere toezichtactiviteiten werken we in 2026 aan vier projecten die bijdragen aan de verdere professionalisering van het toezicht en de ondersteuning van gemeenten:

1. IBT-rol bij de Wet versterking regie op volkshuisvesting

We onderzoeken wat deze wet betekent voor onze toezichttaak en hoe de IBT-rol hierin kan worden gepositioneerd.

2. Subsidie huisvesting vergunninghouders

We verkennen de mogelijkheden voor gemeenten om via De Thuisgevers een QuickScan te laten uitvoeren. Deze QuickScan biedt inzicht in potentiële locaties of panden die kunnen bijdragen aan het versneld huisvesten van vergunninghouders.

3. Platform Huisvesting Vergunninghouders

We verkennen en ontwikkelen een besloten digitaal platform (bijvoorbeeld via MS Teams of een andere tool) waar Brabantse gemeenten informatie kunnen uitwisselen over casuïstiek, vragen uit de praktijk en knelpunten in de uitvoering. Het platform ondersteunt gemeenten bij het tijdig afstemmen van situaties waarin huisvesting tijdelijk niet beschikbaar is, en biedt ruimte om elkaar te helpen bij het vinden van passende oplossingen. Hierbij sluiten we aan bij bestaande initiatieven in de provincies Utrecht en Gelderland.

4. Themaonderzoek: risico's in de uitvoering van de huisvesting van vergunninghouders

We brengen risico's in de uitvoering in beeld en bepalen welke aanvullende ondersteuning de provincie kan bieden. Daarbij benutten we kennisbijeenkomsten, informatievoorzieningen, het delen van best practices en dialooggesprekken.

De wettelijke taakstelling voor gemeenten op het gebied van huisvesting van vergunninghouders blijft ook in 2026 van kracht. Het demissionaire kabinet wil de voorrangsregeling voor sociale huurwoningen schrappen, maar de plicht om vergunninghouders te huisvesten blijft bestaan. Zolang de Huisvestingwet niet is gewijzigd, blijft ook de toezichttaak van de provincie ongewijzigd.

Het toezicht is erop gericht dat vergunninghouders tijdig kunnen doorstromen naar passende huisvesting, zodat de druk op opvanglocaties van het COA afneemt en integratie in de samenleving kan beginnen.

Nu de landelijke verkiezingen zijn afgerond, is het aan het nieuwe kabinet om te bepalen welke koers wordt gevolgd voor het asiel- en huisvestingsbeleid. Totdat daar duidelijkheid over is, blijft het huidige stelsel van taakstelling en het realiseren daarvan van kracht.

4. Informatie- en archiefbeheer

Het interbestuurlijk toezicht op het informatie- en archiefbeheer is bedoeld om te bevorderen dat overheidsorganisaties hun informatiehuishouding in goede, geordende en toegankelijke staat brengen. Dit zorgt ervoor dat overheidsinformatie duurzaam vindbaar en betrouwbaar is.

Om de kwaliteit van het informatiebeheer te bevorderen en risico's zoveel mogelijk te beperken gebruiken we in 2026 vier instrumenten:

1. het uitvoeren van systematisch toezicht;
2. het uitvoeren van bureauonderzoek naar gedeelde risico's op basis van eerder aangeleverde verbeterplannen van de toezichtontvangers;
3. het voeren van ambtelijke dialooggesprekken, en
4. het organiseren van een kennisbijeenkomst.

Systematisch toezicht

Voor de uitoefening van het systematisch toezicht is het verslag van de archivaris voor ons een belangrijke bron. Daarnaast baseren we ons op:

- bij gemeenten de verantwoording van het college van B&W aan de raad;
- bij gemeenschappelijke regelingen de verantwoording van het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur;
- bij gemeenschappelijke organen of bedrijfsvoering organisaties de verantwoording van het bestuur aan de deelnemende colleges en besturen en
- bij waterschappen de verantwoording van het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur.

Overheidsorganisaties moeten jaarlijks een SMART-geformuleerd verbeterplan opstellen. We stellen hiervoor een format beschikbaar. Het verbeterplan wordt, samen met de stukken over de verantwoording, met een aanbiedingsbrief aan Gedeputeerde Staten gestuurd. Hier hoort ook het toezichtverslag van de archivaris bij, als dat over dat toezichtjaar is opgesteld. Het insturen van dit zogeheten 'informatiearrangement' moet voor 15 juli gebeuren.

IBT Informatie- en archiefbeheer gaat verder met de in 2021 ingevoerde toezichtmethodiek, waarbij risicogericht toezicht het uitgangspunt is. De Brabantse archivariissen zijn de horizontale toezichthouders op het informatie- en archiefbeheer bij gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Met de archivariissen is afgesproken dat zij hun aanbevelingen naar aanleiding van hun (twee)jaarlijkse inspecties voorzien van een weging op basis van risico en prioriteit. Deze aanbevelingen moeten de toezichtontvangers overnemen in hun verbeterplan.

Om tot een beoordeling voor het informatie- en archiefbeheer te komen, kijken we in 2026 naar drie onderwerpen:

1. Het proces van verantwoording.
2. De kwaliteit van de informatiehuishouding op basis van het laatste inspectieverslag van de archivaris.
3. Het SMART-opgestelde verbeterplan en de voortgang van de verbeteracties daarin.

De beoordeling vatten we samen in een toezichtoordeel. Dat oordeel kent drie mogelijke uitkomsten:

- Voldoet
- Voldoet gedeeltelijk
- Voldoet niet

Wanneer welk toezichtoordeel wordt toegekend vindt u in onze [Uitvoeringsagenda Toekomstbestendig bestuur 2024-2027](#) in bijlage 5: Beoordelingscriteria Informatie- en archiefbeheer.

Bureauonderzoek gedeelde risico's

De afgelopen jaren heeft IBT van alle toezichtontvangers SMART geformuleerde verbeterplannen ontvangen. De daarin opgenomen verbeteracties zijn meestal risicogericht geprioriteerd. Op basis daarvan verricht IBT in 2025 en 2026 bureauonderzoek naar gedeelde risico's ten aanzien van de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie. De projectwerkzaamheden worden uitgevoerd naast onze toezichttaken en het voeren van dialooggesprekken.

De onderzoeksresultaten en ontwikkelde risicoprofielen zullen voor 2026 en verder het fundament vormen voor IBT. Met name in dat eerste jaar zal in de praktijk worden getoetst of deze profielen aangescherpt- of aangepast moeten worden, want de risicoprofielen zullen in de toekomst de toezichtintensiteit per toezichtontvanger bepalen. Ons doel daarbij is het effectief inrichten en inzetten van ons toezicht: met een stevige focus op organisaties die op het gebied van de vastgestelde risico's nog veel te verbeteren hebben en terughoudender naar organisaties die de vastgestelde risico's beheersen.

Bureauonderzoek risicogericht toezicht

In 2025 is IBT Informatie- en archiefbeheer begonnen met een verkenning of het mogelijk is om het toezicht meer risicogericht te organiseren. Dat zou bijvoorbeeld tot gevolg kunnen hebben dat er meer aandacht gaat naar overheidsorganisaties die meer ondersteuning bij hun informatiebeheer nodig hebben en dat goed presterende organisaties juist meer los worden gelaten. IBT heeft de benodigde informatie voor dit onderzoek ontleend aan de toezichtverslagen van de archivariissen en gaat ook overleggen met de archivariissen over hun bevindingen. In de loop van 2026 worden de resultaten van het onderzoek besproken met de archivariissen. In samenspraak met de archivariissen willen we kijken of we een pilot kunnen opstarten die bij de toezichtronde over 2026 toegepast kan worden.

Dialooggesprekken

IBT wil graag de relatie met de toezichtontvangers versterken en meer inzicht krijgen in de uitvoeringspraktijk. Daarom voeren we in 2026 weer dialooggesprekken met 20 toezichtontvangers, zowel gemeenten, waterschappen als gemeenschappelijke regelingen. Dit zijn informele gesprekken waarbij we van elkaar willen leren. Deze gesprekken staan los van de toezichtgesprekken.

Kennisbijeenkomst

In de tweede helft van 2026 zal IBT Informatie- en archiefbeheer weer een kennisbijeenkomst organiseren. Hier zal in ieder geval aandacht besteed worden aan de gevolgen van de nieuwe Archiefwet, die naar verwachting in 2027 in werking zal treden. Daarnaast lichten we het bureauonderzoek naar risicogericht toezicht toe.

5. Omgevingsrecht

Omgevingsrecht is een verzamelterm voor wet- en regelgeving die gaat over de fysieke leefomgeving zoals milieu, natuur, water, cultureel erfgoed en ruimtelijke ontwikkeling. Het interbestuurlijk toezicht omgevingsrecht richt zich op het realiseren van een veilige en gezonde leefomgeving en deze op een duurzame en doelmatige wijze te behouden, beheren, gebruiken en ontwikkelen, door gemeenten en waterschappen.

Daarvoor wordt gebruik gemaakt van:

1. Het uitvoeren van systematisch toezicht;
2. Het uitvoeren van themaonderzoek;
3. Het voeren van ambtelijke dialooggesprekken
4. Het organiseren van kennis-/regiobijeenkomsten

Systematisch toezicht

Jaarlijks voeren we systematisch toezicht uit op alle gemeenten en waterschappen. We stellen vragen over de actualiteit en de tijdige bestuurlijke vaststelling van de Uitvoering- & Handhaving (hierna: U&H) documenten. Daarnaast stellen we vragen gericht op de risico's die ontstaan als wettelijke U&H-bepalingen niet worden nageleefd. De vragen zijn direct of indirect te herleiden uit de wettelijke taken opgenomen in de omgevingswet en onderliggende besluiten. De beoordelvingsvragen zijn opgenomen in bijlage 1 voor gemeenten en bijlage 2 voor waterschappen. Elke gemeente en waterschap ontvangt jaarlijks een brief met bijlage waarin ons toezichtoordeel is opgenomen. In de bijlage nemen we een toelichting op over onze bevindingen met eventuele aanbevelingen en/of geconstateerde afwijkingen en hieraan gekoppeld verbeterpunten. De opvolging van de verbeterpunten bewaken we. Wanneer welk toezichtoordeel wordt toegekend vindt u in onze [Uitvoeringsagenda Toekomstbestendig bestuur 2024-2027](#) in Bijlage 6: Beoordelingscriteria Omgevingsrecht.

Thema Omgevingsrecht

Op grond van de Omgevingswet dienen gemeenten en waterschappen periodiek de volgende documenten vast te stellen:

- U&H-strategie, gebaseerd op een adequate probleemanalyse, met inzicht in prioriteitenstelling. Deze sluit aan op de gestelde doelen, geeft inzicht in de methodiek om de gestelde beleidsdoelen te bereiken, biedt inzicht in de benodigde en beschikbare financiële middelen en personele capaciteit voor het bereiken van de doelen en het uitvoeren van de activiteiten.
- Jaarlijks U&H-programma, met daarin de voorgenomen activiteiten, waarbij rekening wordt gehouden met gestelde doelen en prioriteiten uit het beleidsplan en de verbeterpunten uit het voorgaande evaluatieverslag.
- Jaarlijks evaluatieverslag, waarin wordt verantwoord in hoeverre de activiteiten uit het U&H-programma zijn uitgevoerd, in welke mate dat bedraagt aan het bereiken van de gestelde beleidsdoelen en – indien van toepassing – aangevuld met verbeterpunten voor het volgende jaar.

Thema Erfgoed

Overeenkomstig de afspraken in de landelijke werkgroep IBT Erfgoed naar aanleiding van het rapport *Lappendeken*¹ wordt het toezicht op erfgoed ingericht op basis van de zogeheten 'minimale toezichtvariant'. De minimale toezichtvariant gaat uit van vier vragen, namelijk:

- In hoeverre heeft de gemeente het cultureel erfgoed op het grondgebied geïnventariseerd, geanalyseerd en opgenomen in (ruimtelijk) beleid?
- In hoeverre wordt erfgoed meegenomen met de implementatie van de Omgevingswet?

¹ Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *Een lappendeken. Zicht op toezicht door provincies. Actueel overzicht van de invulling van het interbestuurlijk toezicht domein monumenten en archeologie door provincies* (2020).

- In hoeverre wordt er toezicht en handhaving op erfgoedtaken uitgevoerd? [tegenwoordig: U&H]
- In hoeverre is de gemeente toegerust als bevoegd gezag voor het toezicht, handhaving en verlenen van omgevingsvergunningen voor monumentenactiviteiten en activiteiten met betrekking tot archeologische monumenten en voor activiteiten in beschermde dorpsgezichten?

De eerste twee vragen worden uitgevraagd in een afzonderlijke 0-meting, waarvoor de gemeenten een e-mail ontvangen. Deze vragen wegen niet mee bij het toezichtoordeel, omdat ze gaan over het voldoen aan wetgeving waarvoor de deadlines in de toekomst liggen. De vragen over uitvoering en handhaving en de toerusting als bevoegd gezag worden afgedekt door de vragen in het systematisch toezicht (zie bijlage). In april 2026 zal voor het eerst over het toezicht op erfgoed door de provincies gerapporteerd worden aan het ministerie van OCW. Hierbij wordt ook verslag gedaan over de bij de provincie binnengekomen klachten en signalen met betrekking tot erfgoed.

Thema Water

Met de waterschappen vindt jaarlijks een dialooggesprek plaats (zie alinea dialooggesprekken). Daarnaast worden de resultaten uit het systematisch toezicht besproken in de vergadering tussen Gedeputeerde Staten en de Noord-Brabantse Waterschap bond.

Themaonderzoek

In 2026 voeren we een themaonderzoek uit naar één van de risicothema's op U&H-gebied. De keuze voor een risicothema is afgestemd met de contactpersonen bij gemeenten en waterschappen en de besluitvorming hierover is afgerond.

In 2026 is gekozen voor het themaonderzoek Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHS-O). Het doel is zicht te krijgen op de taakuitvoering van de gemeenten en waterschappen of zij bij bestuursrechtelijke handhaving in de praktijk handelen conform de vastgestelde handhavingsstrategie. Voor deelname aan dit onderzoek worden een aantal gemeenten en/of een waterschap geselecteerd (ca. 10-12 organisaties).

Dialooggesprekken

De ambtelijke dialooggesprekken zijn hét instrument om met de toezichtontvangers in gesprek te gaan over de 'zachte kant' van het werkveld. Tijdens deze 'kampvuur-gesprekken' staat de relatie tussen provincie en gemeente dan wel waterschap centraal. Met name gemeenten hebben te maken met personeelwisselingen en dan hebben deze gesprekken een duidelijke meerwaarde om toezichtontvangers inzicht te geven in de werkwijze van IBT en aan te geven wat er van een gemeente of waterschap verwacht wordt.

In 2026 gaan wij voor de U&H-beleidscyclus het gesprek aan met ten minste de helft van onze toezichtontvangers. Daarbij zal de implementatie van de Omgevingswet centraal staan. Ook bespreken wij actuele onderwerpen en de werkwijze van gemeenten en waterschappen ('Wat gaat goed, wat kan beter, wat is daarvoor nodig?').

Vanuit het thema Erfgoed worden jaarlijks enkele gemeenten bezocht waarvan de resultaten van het systematisch toezicht daar aanleiding toe geven. De bedoeling daarvan is om inzicht te verkrijgen in de uitvoeringspraktijk achter de documenten en de cijfers, te bespreken waar gemeenten tegenaan lopen en eventuele risico's in kaart te brengen. Het is voor gemeenten altijd mogelijk zelf een gesprek aan te vragen, wanneer er behoefte is aan meedenken door het IBT.

Kennis- en regiobijeenkomsten

Elk jaar organiseren we regiobijeenkomsten voor de toezichtontvangers binnen het U&H-werkveld. Ook de omgevingsdiensten en veiligheidsregio's worden hiervoor uitgenodigd. Tijdens de regiobijeenkomsten delen toezichtontvangers met een goed voorbeeld ('best practice') hun aanpak en ervaringen. Doel van deze regiobijeenkomsten is van elkaar leren en ook hierna met elkaar in verbinding te blijven om ervaringen uit te wisselen.

Samenwerking

In het landelijke programma Erfgoed en Overheid werken Rijk, provincies en gemeenten aan maatwerkoplossingen, om zo de uitvoering van wettelijke taken structureel te versterken. Vanuit IBT Erfgoed bundelen we onze expertise met onze afdeling Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd, die bij dit programma is aangehaakt.

6. Klachten en signalen

Onderdeel van onze wettelijke rol als interbestuurlijk toezichthouder is het behandelen van klachten en signalen door burgers en bedrijven over de uitvoering van de wettelijke medebewindstaken door gemeenten en waterschappen. Daarbij ligt de prioriteit bij klachten over direct gevaar voor veiligheid en volksgezondheid of kans op onherstelbare schade.

De wetgever gaat ervan uit dat de interbestuurlijk toezichthouder zich terughoudend opstelt als er sprake is van rechtsbeschermingsprocedures. Alleen als er sprake is van taakverwaarlozing door een gemeente of waterschap, kan interbestuurlijk toezicht optreden en zo nodig een interventie toepassen.

Op basis van ervaringen uit voorgaande jaren houden we in 2026 rekening met dertig klachten en signalen. In bijlage 2 van [Uitvoeringsagenda Toekomstbestendig bestuur 2024-2027](#) is het proces van klachten en signalen opgenomen.

7. IBT-brede projecten

Klankbordgroep

Met de Klankbordgroep IBT vindt interactie plaats tussen toezichthouder en toezichtontvangers. In de Klankbordgroep IBT worden alle functiedisciplines, toezichtgebieden, typen toezichtontvangers (gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen) en zijn alle regio's vertegenwoordigd.

Het contact is gericht op:

- Gevraagde en ongevraagde feedback om het toezicht passend en impactvoller te laten zijn bij een gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven;
- Input en draagvlak op de beleidsproducten, die bijdragen aan de modernisering en professionalisering van het interbestuurlijk toezicht;
- Inzichten over de wijze en de uitkomsten van beoordelen van het systematisch toezicht.

Minimaal éénmaal per jaar vindt een bijeenkomst met de Klankbordgroep IBT plaats.

Dashboard IBT

Op het [dashboard](#) worden de prestaties van de Brabantse gemeenten van de laatste vijf jaar per jaar en per toezichtgebied getoond. Vanaf 2026 worden de resultaten van de waterschappen toegevoegd aan het dashboard. De toezichtresultaten worden aan de hand van de Brabantse kleurenkaart gepubliceerd, evenals de toezichtoordelen. Dit past bij de transparantie die de Wet open overheid (Woo) voorstaat met betrekking tot actieve openbaarmaking van overheidsinformatie.

8. Communicatie

Bij de uitvoering van het interbestuurlijk toezicht is een goede communicatie met onze toezichtontvangers, zowel op ambtelijk als op bestuurlijk vlak, ontzettend belangrijk. Dit begint met een duidelijke beschrijving welke informatie en acties wij op welk moment en in welke vorm van de toezichtontvangers verwachten om het systematisch toezicht te kunnen uitoefenen. Tegelijkertijd geven wij op een transparante manier aan op welke wijze wij het toezichtgebied beoordelen en op welk moment de toezichtoordelen zijn te verwachten. Als het systematisch toezicht is afgerond, publiceren wij op de website www.brabant.nl/ibt alle toezichtoordelen per toezichtgebied via het interactieve dashboard. Daar zijn voor de toezichtgebieden ook de factsheets beschikbaar die beschrijven wat we verwachten van de toezichtontvangers, en welke criteria worden toegepast bij het systematisch toezicht.

De geplande communicatiemomenten voor 2026 zijn:

Kwartaal	Communicatie
Kwartaal 1	• Publicatie van de uitkomsten van het systematisch toezicht over 2025 voor IBT op het dashboard in de vorm van de Brabantse kleurenkaart. • Publicatie van het Jaarverslag IBT 2025 • Factsheet resultaten toezicht op begroting 2026 van gemeenten op de website • Toezenden toezichtresultaten huisvesting vergunninghouders over tweede halfjaar 2025 aan gemeenten
Kwartaal 2	• Jaarlijkse begrotingscirculaire aan de gemeenteraden met aandachtspunten voor de komende begroting. • Kennisbijeenkomsten op het gebied van Huisvesting vergunninghouders. • Regiobijeenkomst Financieel toezicht gemeentefinanciën • Nieuwsmail Omgevingsrecht eerste half jaar • Toezenden toezichtresultaten Omgevingsrecht aan toezichtontvangers • Informatiebrief IBT voor raadsleden
Kwartaal 3	• Regiobijeenkomst Omgevingsrecht Best Practices op het gebied van Omgevingsrecht • Toezenden toezichtresultaten huisvesting vergunninghouders voor eerste halfjaar 2026 aan gemeenten
Kwartaal 4	• Communicatie verslag en Gouden Tips uit de regiobijeenkomsten Omgevingsrecht. • Toezenden toezichtresultaten Financieel toezicht uiterlijk 1 januari aan toezichtontvangers. • Toezenden toezichtresultaten informatie- en archiefbeheer over jaarverslag of voortgangsbericht 2026 aan gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen • Themaonderzoek Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht • Nieuwsmail Omgevingsrecht tweede half jaar • Kennisbijeenkomst Informatie- en Archiefbeheer

Bijlage 1

Beoordelvingsvragen Omgevingsrecht gemeenten

Verordening kwaliteit uitvoering en handhaving omgevingsrecht

Vraag 1: Is er een verordening vastgesteld over de uitoefening van de uitvoerings- en handhavingstaken of de daarmee samenhangende werkzaamheden die door of in opdracht van B&W worden uitgevoerd om een goede kwaliteit van de uitoefening van die uitvoerings- en handhavingstaken zowel voor de eigen organisatie als voor de omgevingsdiensten te waarborgen?

Vraag 2.a: Vindt jaarlijks een evaluatie plaats over de naleving van de actuele kwaliteitscriteria U&H inzake de beschikbaarheid en deskundigheid van de eigen organisatie en de organisaties die met de uitoefening van de uitvoering en handhaving zijn belast en wordt daarover mededeling gedaan aan de gemeenteraad?

Vraag 2.b: Als blijkt dat de kwaliteitscriteria U&H inzake de beschikbaarheid en deskundigheid niet zijn of niet konden worden nageleefd, wordt dan gemotiveerd aangegeven waarom de kwaliteitscriteria niet zijn of konden worden nageleefd, en op welke wijze alsnog in de gestelde kwaliteit is voorzien?

Uitvoerings- en Handhavingsstrategie (U&H-strategie)

Vraag 3: Is een U&H-strategie vastgesteld waarin gemotiveerd is aangegeven welke U&H-doelen worden gesteld en welke werkzaamheden met het oog op die doelen daarvoor zullen worden verricht?

Vraag 4: Is een uniforme U&H-strategie vastgesteld voor de basistaken die door de omgevingsdienst worden verricht?

Vraag 5: Is de U&H-strategie gebaseerd op een analyse van problemen die zich kunnen voordoen bij de naleving van het bepaalde bij of krachtens de wet?

Vraag 6: Gaat de U&H-strategie in op de uitoefening van uitvoering en handhaving voor het onderdeel cultureel erfgoed?

Vraag 7: Gaat de U&H-strategie in op de uitoefening van uitvoering en handhaving van de regels in het omgevingsplan?

Vraag 8: Gaat de U&H-strategie in op de uitoefening van uitvoering en handhaving voor het onderdeel brandveiligheid en constructieve veiligheid?

Uitvoerings- en Handhavingsprogramma (U&H-programma)

Vraag 9: Is de U&H-strategie jaarlijks uitgewerkt in een U&H-programma, waarin wordt aangegeven welke van de werkzaamheden uit deze strategie het komende jaar zullen worden verricht, waarbij zij rekening houden met de gestelde doelen en prioriteiten?

Vraag 10: Gaat het U&H-programma ook in op de uitoefening van uitvoering en handhaving voor het onderdeel cultureel erfgoed?

Vraag 11: Gaat het U&H-programma in op de uitoefening van U&H van de regels in het bestemmingsplan c.q. omgevingsplan?

Vraag 12: Gaat het U&H-programma ook in op de uitoefening van uitvoering en handhaving voor het onderdeel brandveiligheid en constructieve veiligheid?

Vraag 13: Is het U&H-programma jaarlijks vóór 1 februari vastgesteld?

Vraag 14: Zijn de gemeente en de omgevingsdienst ook buiten de gebruikelijke kantooruren bereikbaar en beschikbaar?

Vraag 15: Zijn gegevens geregistreerd over het aantal ontvangen klachten die betrekking hebben op de naleving van de Omgevingswet en de onderliggende besluiten?

Borging van middelen

Vraag 16.a: Zijn de benodigde en beschikbare financiële en personele middelen voor het bereiken van de doelen en voor het verrichten van de werkzaamheden zoals opgenomen in de U&H-strategie inzichtelijk gemaakt en in de begroting gewaarborgd?

Vraag 16.b: Zijn voldoende financiële en personele middelen beschikbaar voor de uitvoering van het U&H-programma?

Evaluatierapportage Uitvoering en Handhaving

Vraag 17: Is jaarlijks gerapporteerd over:

a. de mate waarin uitvoering is gegeven aan het U&H-programma?

b. in hoeverre dit heeft bijgedragen aan het bereiken van de gestelde doelen?

Vraag 18: Is de U&H-strategie naar aanleiding van de evaluatierapportage bezien en bij gebleken noodzaak aangepast?

Vraag 19: Gaat de evaluatierapportage in op de uitoefening van U&H voor het onderdeel cultureel erfgoed?

Vraag 20: Gaat de evaluatierapportage in op de uitoefening van U&H van de regels in het bestemmingsplan c.q. omgevingsplan?

Vraag 21: Gaat de evaluatierapportage ook in op de uitoefening van uitvoering en handhaving voor het onderdeel brandveiligheid en constructieve veiligheid?

Vraag 22: Is de evaluatierapportage U&H jaarlijks vóór 1 mei vastgesteld?

Bijlage 2

Beoordelvingsvragen Omgevingsrecht waterschappen

Kwaliteitscriteria VTH Waterbeheer

Vraag 1.a: Vindt jaarlijks een evaluatie plaats over de naleving van de kwaliteitscriteria VTH Waterbeheer inzake de kwaliteit van een medewerker (deskundigheid) en voor de kwaliteit van de organisatie (beschikbaarheid) die met de uitoefening van de uitvoering en handhaving zijn belast en wordt daarover mededeling gedaan aan het Algemeen Bestuur?

Vraag 1.b: Als blijkt dat de kwaliteitscriteria VTH Waterbeheer inzake de kwaliteit van de medewerker en voor de kwaliteit van de organisatie niet zijn of niet konden worden nageleefd, wordt dan gemotiveerd aangegeven waarom de kwaliteitscriteria niet zijn of konden worden nageleefd en op welke wijze alsnog in de gestelde kwaliteit is voorzien?

Uitvoerings- en Handhavingsstrategie (U&H-strategie)

Vraag 2: Is een U&H-strategie vastgesteld waarin gemotiveerd is aangegeven welke U&H-doelen worden gesteld en welke werkzaamheden met het oog op die doelen daarvoor zullen worden verricht?

Vraag 3: Is de U&H-strategie gebaseerd op een analyse van problemen die zich kunnen voordoen bij de naleving van het bepaalde bij of krachtens de wet?

Vraag 4: Gaat de U&H-strategie in op de uitoefening van uitvoering en handhaving van de regels in de waterschapsverordening?

Uitvoerings- en Handhavingsprogramma (U&H-programma)

Vraag 5: Is de U&H-strategie jaarlijks uitgewerkt in een U&H-programma, waarin wordt aangegeven welke van de werkzaamheden uit deze strategie het komende jaar zullen worden verricht, waarbij zij rekening houden met de gestelde doelen en prioriteiten?

Vraag 6: Gaat het U&H-programma in op de uitoefening van uitvoering en handhaving van taken op het gebied van watersystemen en waterketenbeheer te beschermen en beheren en naleving van regels en vergunningen binnen het waterbeheer?

Vraag 7: Is het U&H-programma jaarlijks vóór 1 februari vastgesteld?

Vraag 8: Is het waterschap ook buiten de gebruikelijke kantooruren bereikbaar en beschikbaar?

Borging van middelen

Vraag 9.a: Zijn de benodigde en beschikbare financiële en personele middelen voor het bereiken van de doelen en voor het verrichten van de werkzaamheden zoals opgenomen in de U&H-strategie inzichtelijk gemaakt en in de begroting gewaarborgd?

Vraag 9.b: Zijn voldoende financiële en personele middelen beschikbaar voor de uitvoering van het U&H-programma?

Uitvoerings- en Handhavingsprogramma (U&H-programma)

Vraag 10.a: Is jaarlijks gerapporteerd over de mate waarin uitvoering is gegeven aan het U&H-programma?

Vraag 10.b: en in hoeverre dit heeft bijgedragen aan het bereiken van de gestelde doelen?

Vraag 11: Is de U&H-strategie naar aanleiding van de evaluatierapportage gezien en bij gebleken noodzaak aangepast?

Vraag 12: Gaat de evaluatierapportage in op de uitoefening van U&H van de regels in de waterschapsverordening?

Vraag 13: Zijn gegevens geregistreerd over het aantal ontvangen klachten die betrekking hebben op de naleving van de Omgevingswet en de onderliggende besluiten?

Vraag 14: Zijn de klachten behandeld die betrekking hebben op de naleving van de Omgevingswet en de onderliggende besluiten?

Vraag 15: Is de evaluatierapportage U&H jaarlijks vóór 1 mei vastgesteld?

Colofon

Provincie Noord-Brabant
november 2024

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl

Vragen over dit jaarplan? Neem dan
contact op met ibt@brabant.nl